

Rapport 2007:13

Arkeologisk förundersökning

19 gropar i Nygatan Bokhållaregatan-Snickaregatan

RAÄ 153

Linköpings stad och kommun
Östergötlands län

Ann-Charlott Feldt

19 gropar i Nygatan

Bokhållaregatan-Snickaregatan

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte och frågeställningar.	4
Metod och dokumentation	4
Undersökningsresultat	6
Referenser	6
Tekniska uppgifter.	7
Bilaga 1. Profilritning	8

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

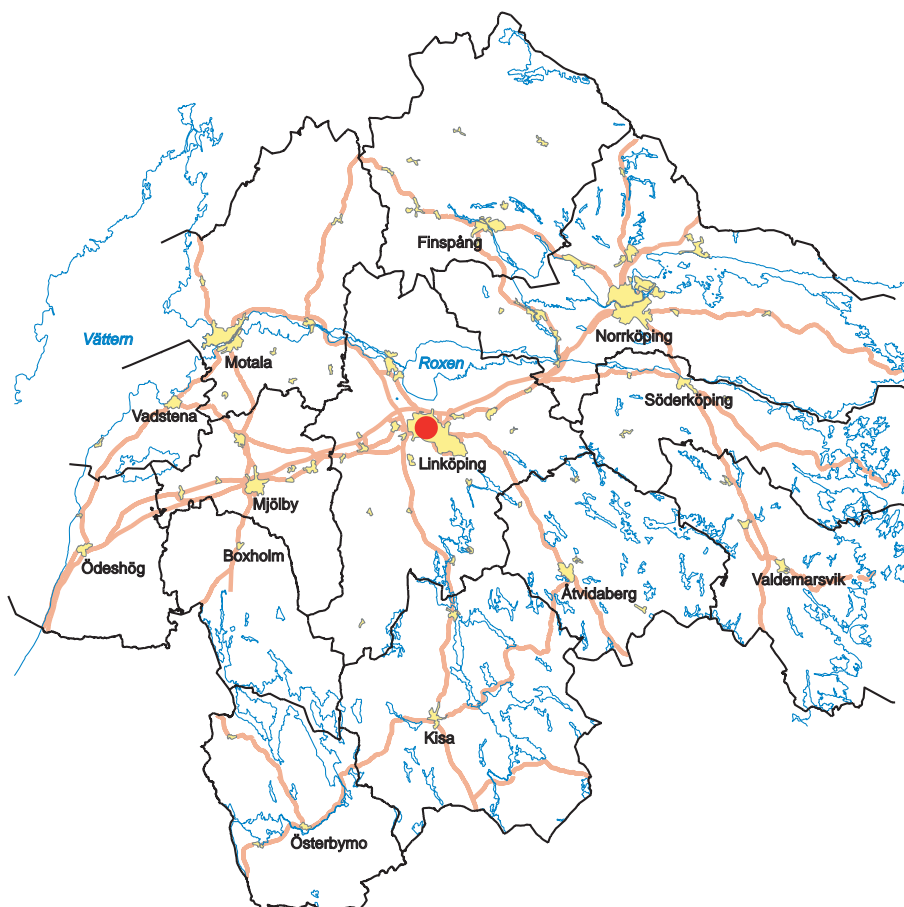
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

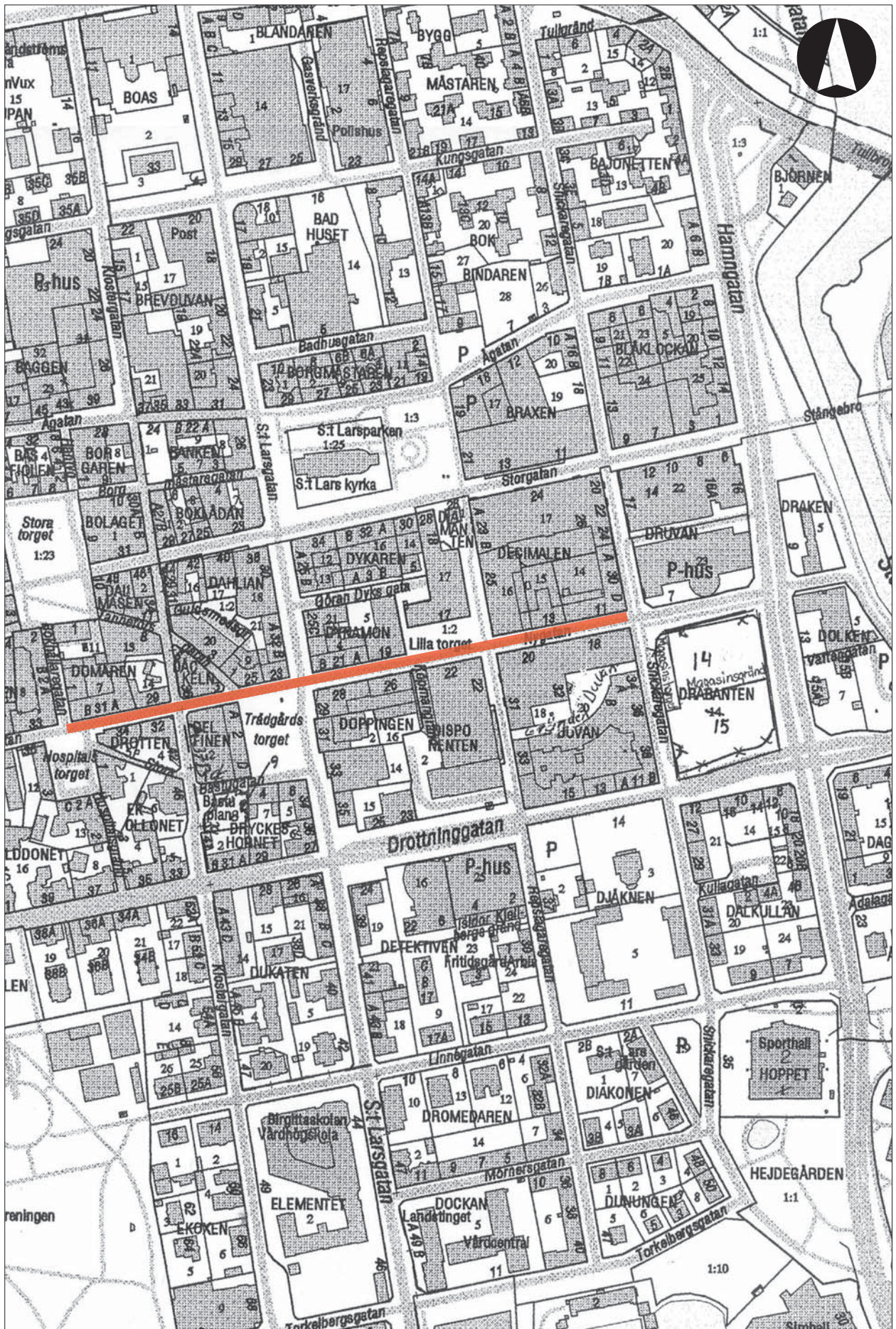
Sammanfattning

Under april-juni 2006 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll i samband med schaktning inför infodring av befintlig vattenledning i Nygatan i Linköping. Arbetet utfördes på uppdrag av Tekniska Verken i Linköping AB. Det aktuella arbetet omfattade partiet Bokhållaregatan-Snickaregatan. Sammanlagt öppnades 19 schakt längs den berörda sträckan. Dessa grävdes ner till befintlig ledning på ca 2 m djup.

Endast ett av schakten, det som var placerat längst i öster strax intill Snickaregatan, uppvisade bevarade kulturlager. Kulturlagren där hade en mäktighet på 0,8 m. Överst fanns en äldre kullerstensbeläggning. Därunder fanns flerskiktade leriga lager. Den naturliga undergrunden av lera framkom på 1,2 m djup. I övriga schakt berördes endast sentida fyllnadsmassor.

Ann-Charlott Feldt
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur Adresskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:4 000.

Inledning

Under april-juni 2006 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll i samband med schaktning inför infodring av befintlig vattenledning i Nygatan i Linköping. Det aktuella arbetet omfattade partiet Bokhållaregatan–Snickaregatan. Hela sträckan är belägen inom RAÅ 153, Linköpings medeltida stadsområde. Sammanlagt öppnades 19 schakt längs den berörda sträckan. Dessa grävdes ner till befintlig ledning på ca 2 m djup.

Förundersökningen utfördes efter beslut av Länsstyrelsen i Östergötlands län. Uppdragsgivare var Tekniska Verken i Linköping AB, vilka även svarade för de arkeologiska kostnaderna. För fält- och rapportarbetet svarade undertecknad. Vid fältarbetet deltog även 1:e antikvarie Marie Ohlsén.

Områdesbeskrivning

Nygatan sträcker sig mellan S:t Korsgatan och Strandgatan. Gatan tillkom etappvis från 1700-talets början fram till mitten av 1800-talet. Den var tänkt att ersätta Ågatan som transportgata för vatten under senare delen av 1700-talet, då den figurerar under benämningen Nya eller Södra Vattengatan (1759) eller enbart Vattengatan (1757 och 1773). Namnet Nygatan uppträder först år 1770 (Hök 1968).

Mellan Bokhållaregatan och Klostergatan planerades fem schakt. Dessa bedömdes kunna komma att beröra lämningar kopplade till stadens medeltida franciskanerkloster som legat vid nuvarande Hospitalstorget. Norr om Hospitalstorget låg under medeltiden även stadens helgeandsgård. Vid undersökningar i denna del av gatan har bl a gravar påträffats som kan kopplas till klostrets begravningsplats. Dessutom har flera gatunivåer, byggnadslämningar och spår efter trädgårdsodling påträffats (Skoglund 1995, Tagesson 2002:411).

I anslutning till Trädgårdstorget planerades fyra schakt. I samband med undersökningar på torget har byggnadslämningar och andra anläggningar påträffats. Bland annat har en brunn, en släckningsgrop för kalk och en kokgropsliknande lämning undersökts. Den förmodade kokgropen kunde dateras till 1200-talets första hälft. I torgets sydöstra del påträffades rester efter en stenlagd gård eller gata som genom fynd daterades till 1500-talet. På torget fanns 0,6-0,9 m tjocka kulturlager. Dessa var kompakta grå och leriga av samma homogena typ som påträffats i stora delar av staden. Lagren uppvisade en tydlig fyndstratigrafi (Feldt i manus, Björkhager m fl 2004).

Från S:t Larsgatan till Snickaregatan kom elva schakt att tas upp. I samband med schaktning för fjärrkyla har det tidigare undersökts en sträcka av

Nygatan, från Lilla Torgets sydöstra hörn, österut till Snickaregatan (Feldt 2005). I den östligaste delen av schaktet framkom kultur- och odlingslager. Dessutom undersöktes syllstensgrunder, en stensatt nedgrävning och skiftningar i kulturlagren som tolkades som en ägo gräns.

Vid undersökningar i Snickaregatan invid Nygatan har flerskiktade kulturlager påträffats (Feldt 2001). Kulturlagrens omfattning ökade ju närmare Nygatan schaktet kom. De blev även mer flera och mer varierade. Detta tolkades som att det redan innan Nygatan etablerades kan ha funnits en gränd eller gata mot vilken olika verksamheter varit orienterade, något som avsatt spår i form av mer varierade och omfattande kulturlager.

På intilliggande Magasinstorget (kvarteret Drabanten) har kompakta, homogena kulturlager av utkantskaraktär undersökts (Feldt & Ohlsén 1998). Där påträffades även en byggnadslämning i form av en syllstensgrund som sannolikt kan dateras till medeltid samt en rad med kraftiga stenskodda stolphål som var spår efter 1600-talets stadsgräns.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var primärt att styra markingreppet så att fast fornlämning skadades så lite som möjligt av det planerade arbetsföretaget. Fast fornlämning som berördes av schaktningen undersöktes avseende karaktär och omfattning samt skulle om möjligt dateras. I samband med undersökningen skulle nedanstående frågeställningar särskilt beaktas:

- Hur varierar kulturlagrens omfattning längs den planerade schaktsträckningen?
- Finns det lämningar (gravar, hägnader eller byggnadsspår) som kan kopplas till verksamheten vid franciskanerklostret?
- Går det att fastställa huruvida ledningssträckan i Nygatans östra del löper i medeltida tomt- eller gatumark?
- I vilken omfattning finns medeltida bebyggelse lämningar i anslutning till Trädgårdstorget?

Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen utfördes som en antikvarisk kontroll i samband med markarbetena. Påträffad fornlämning undersöktes genom handgrävning och dokumenteras genom fotografering, inmätning och handritning. Ingen provtagning utfördes och inte heller några föremål togs tillvara.

Figur 3. Utsnitt ur stadskarta över Linköping med de 19 schakten markerade.

Undersökningsresultat

Sammanlagt öppnades 19 schakt längs den berörda sträckan i Nygatan. Samtliga grävdes ner till befintlig ledning på ca 2 m djup och därmed ner på nivåer där naturlig undergrund borde ha framkommit om det fanns ostörda partier med kulturlager bevarade.

Endast ett av schakten, det som var placerat längst i öster strax intill Snickaregatan, uppvisade bevarade kulturlager. Det innebär att huvuddelen av de uppställda frågeställningarna inte blev aktuella för undersökningen.

Kulturlagren i det östligaste schaktet hade en mäktighet på ca 0,8 m. Överst fanns en äldre kullerstensbeläggning vilande på ett lager sättsand. Det är möjligt att denna föregåtts av en äldre kullerstensbelagd gatunivå eftersom det fanns ytterligare ett sättsandslager under en ett gråbrunt, lerigt kulturlager.

På ca 0,8 m djup framkom en småstenspackning som möjligen kan representera en tredje gatunivå eller alternativt en gårdsplan. Eftersom stenpackningen endast kunde följas längs en del av schaktväggen är tolkningen osäker. Stenpackningen vilade direkt på ett fett brunt kulturlager, som i sin tur överlagrade ett kraftigt, homogent lager av utkantskaraktär. Den naturliga undergrunden av lera framkom på 1,2 m djup. I övriga schakt berördes endast sentida fyllnadsmassor.

Det finns inget som säkert avgör huruvida de äldre lagren i denna del av Nygatan avsatts på tomt- eller gatumark. Det korta partiet med småstenspackning ger inga säkra indikationer på någon av tolkningarna.

Referenser

- Björkhager V, Feldt A-C, Ohlsén M, Ternström C. 2004. Linköpings utkantslager. *Kulten Makten Människan*. Östergötland 2003. Linköping.
- Feldt A-C. 2001. *Snickaregatan*. Arkeologisk förundersökning. Rapport 42:2001, Östergötlands länsmuseum.
- Feldt A-C. 2005. *Felbränd keramik och modern teknik - fjärrkyla genom det medeltida Linköpings östra delar*. Arkeologisk förundersökning för fjärrkyla i Repslagaregatan-Ågatan-Snickaregatan-Nygatan, Linköping, Östergötland. Rapport 2005:63, Östergötlands länsmuseum.
- Feldt A-C. i manus. Arkeologiska undersökningar på Trädgårdstorget i Linköping. Arbetsmaterial och rapportmanus. Östergötlands länsmuseum.
- Feldt A-C, Ohlsén M. 1998. Arkeologisk undersökning, Magasinstorget, Linköping. Arbetsmaterial och rapportmanus, Östergötlands länsmuseum.
- Hök I. 1968. *Gatunamn i Linköping*. Linköping.
- Skoglund (Ohlsén) M. 1998. *Nygatan-Hospitalstorget, Linköpings stad, Östergötland*. Arkeologisk förundersökning, Maj 1995. Rapport, Östergötlands länsmuseum.
- Tagesson G. 2002. *Biskop och Stad – aspekter av urbanisering och sociala rum i medeltidens Linköping*. Lund Studies in Medieval Archaeology 30. Stockholm.

Tekniska uppgifter

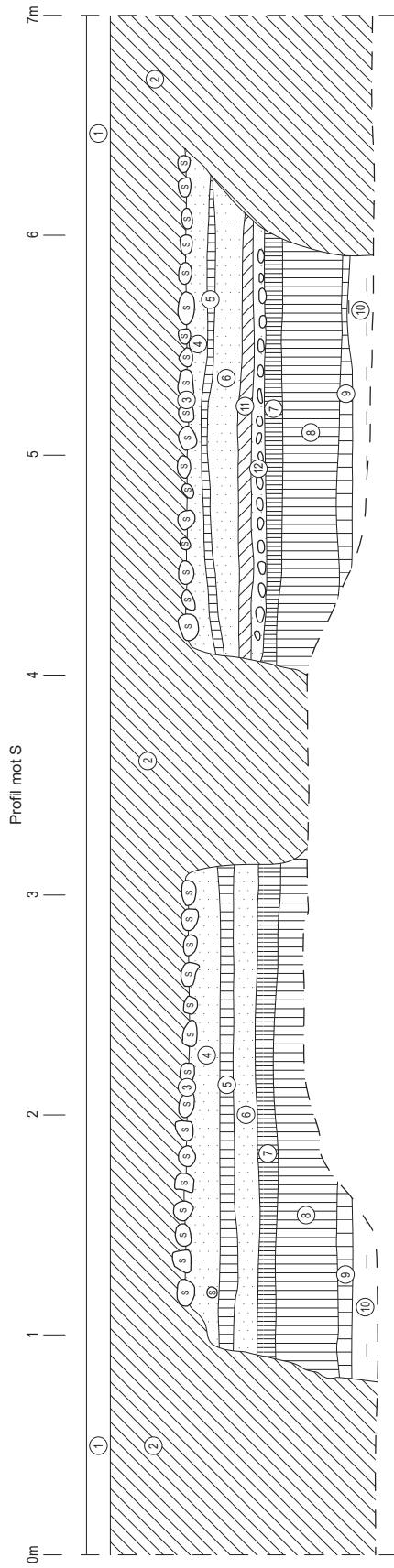
Gator	Nygatan
Sträcka	Bokhållaregatan-Snickaregatan
Stad	Linköping
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	RAÄ 153
Ekonomiska kartans blad	085 57 (8F 5h Linköping)
Koordinater	X6476270-6476370 Y1489270-1489700
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
Länsstyrelsens beslut	2006-05-12
Länsstyrelsens dnr	431-3067-06
ÖLMs dnr	105/06
ÖLMs kontonr	530440
Uppdragsgivare	Tekniska Verken i Linköping AB
Kostnadsansvarig	Tekniska Verken i Linköping AB
Fältarbetsledare	Ann-Charlott Feldt
Personal	Marie Ohlsén
Fältarbetstid	2006-04-06 -- 06-29
Totalt undersöktes	1226 löpmeter
Fynd	Nej
Foto	Digitala bilder
Analyser	Nej
Grafik	Johan Levin
Renritning	Lasse Norr
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriverket dnr 507-99-499
ISSN 1403-9273 Rapport 2007:13 © Östergötlands länsmuseum

Bilaga 1. Profiliriting

Dnr 105/06:1

- 1 Gästien, ca 10x10 cm.
- 2 Bärilager, grus.
- 3 Kullerstengata.
- 4 Grusfyll med jord (bärilager, sättsand för L3).
- 5 Kulturlager. Gråbrunt, kompakt, lerigt. Innehåller enstaka tegelfnyk.
- 6 Påfört sandlager? Galtunivå?
- 7 Kulturlager. Fett, mörkbrunt, kompakt. Innehåller tegel och kol.
- 8 Kulturlager. "Ukkantslager". Brunt, lerigt, homogent.
- 9 Infiltrationslager.
- 10 Undergrund. Lera.
- 11 Kulturfjordsblandad lera.
- 12 Galtlager? Småstenspackning.

Nygatan

Linköpings stad och kommun, Ög
RAA 153

Profiliriting

Skala 1:20

Dnr 105/06

2006-05-11 Ann-Charlott Feldt
Renritning Lasse Nörr

Under 2006 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll i samband med schaktning inför infodring av befintlig vattenledning i Nygatan i Linköping. Sammanlagt öppnades 19 schakt längs den berörda sträckan. Endast det östligaste, strax intill Snickaregatan, uppvisade bevarade kulturlager. Dessa var flerskiktade och hade en mäktighet på 0,8 m.